

Редакційно-видавничий процес підготовки і випуску видання*

Технічне редагування

Визначивши параметри основного тексту, слід вибрати стилі для заголовків. Проставлені редактором позначки (I, II, III тощо або в інший спосіб) визначають рівень їх ієрархії. Технічний редактор вирішує, яким чином буде виражений той чи інший рівень заголовків. Використання аналогічних з основним текстом шрифтів з мінімальною різницею в розмірах добре не тільки з естетичної точки зору, а й зручне з практичного боку, оскільки полегшує роботу із заголовками при складанні.

Заголовки всередині тексту. Основні заголовки або заголовки "першого рівня", зазвичай це — назви частин, розділів, глав тощо. Як правило, заголовки виграють від застосування різних накреслень шрифту. Зазвичай правило передбачає розпочинати частини з нового аркуша (з правої полосою), залишаючи зворотний його бік порожнім.

Розділи чи глави в основному починають з нових сторінок, причому або тільки з правої полосою (непарної), або не роблячи різниці для парних і непарних сторінок. Глави, що йдуть підряд ("упідбір"), використовують у виданнях, де зазвичай економія місця вельми бажана.

Як правило, заголовок розділу чи глави опускають вниз від верхнього краю полосою, залишаючи вільний простір, що підкреслює їхню значущість.

Для заголовків можна передбачити центрування, рівняння ліворуч або відступ зліва. На практиці найкраще буде визначити із самого початку загальну схему і дотримуватись її при оформленні "принаймні" для двох чи трьох перших рівнів заголовків — центрування чи вирівнювання ліворуч, але не те й інше.

Стил "центрування", однак, досить складно застосовувати при великій кількості рівнів заголовків: для нижчих рівнів заголовків, як правило, використовують вирівнювання вліво, тому для одноманітності дизайну цей спосіб вирівнювання краще застосовувати для всіх рівнів заголовків.

Центровані заголовки зазвичай використовують для заголовків першого чи другого рівня. Розміщені врозріз основного тексту вони виглядатимуть більш збалансовано, якщо простір над ними приблизно втричі більший, ніж простір під ними.

Заголовки з виключкою вліво можуть бути двох видів: окремо стоячі заголовки — вирівняні вліво в окремо відведеному рядку. Вони також мають інтервал зверху більший і менший знизу, що відокремлює їх від першого рядка, розміщеного нижче тексту, і врізані заголовки, вирівняні вліво, але для яких текст продовжується у цьому самому рядку. Врізані заголовки зазвичай мають той самий кегль, що й текст, і використовуються для заголовків, наступних за рівнем важливості за окремо стоячими заголовками.

Колонтитули. Як правило, не автор, а видавець вирішує, чи бути в книзі колонтитулам. Колонтитул — перудсім засіб пошуку. В словниках це головний пошуковий інструмент, іноді єдиний. У складно побудованих книгах, де текст поділений на частини, розділи, підрозділи, глави, підглави, параграфи, підпараграфи, читач завдяки колонтитулу, не відриваючись від тексту сторінки, може визначити, як сформульована назва статті або заголовок рубрики твору, не

шукаючи початкову сторінку з назвою (заголовком) чи заглядаючи в зміст.

Види колонтитулів детально розглядалися у "Віснику Книжкової палати" (2004. — № 3. — С. 9—12; № 4. — С. 20—22).

Нагадаємо, що колонтитули бувають *постійними* і *непостійними*.

Постійні колонтитули не функціональні. Їхня роль декоративна.

Непостійні колонтитули бувають рубрикаційними — їхню основу становлять заголовки рубрик, і текстовими — в їх основі лежить тема чи теми тексту сторінки. За принципом зміни: переривчастими — змінюються з початком кожної нової рубрики, заголовки яких вибрано для колонтитулів, і змінними — змінюються з кожною сторінкою тексту чи з кожним новим розворотом; вони можуть бути як рубрикаційними, так і текстовими.

Згідно з прийнятими правилами, більш загальну інформацію слід розміщувати на лівій полові (назва книги, заголовок розділу), а більш конкретну інформацію розміщують на правій полові (заголовок поточної глави чи підрозділу, що відповідає цій сторінці).

Зазвичай місце розташування постійних колонтитулів вибирається у відповідності з типом виключки заголовків у тексті.

За місцем на полові розрізняють колонтитули верхні (ліві і праві); бокові (на боковому полі); нижні (на нижньому полі).

Економніші нижні колонтитули. Їм і віддають перевагу.

Розташовані в рядку з нижньою колонцифрою, вони не зменшують полосу ні на міліметр. Верхні, однак, скорочують її мінімум на два рядки; бокові, зменшуючи довжину усіх або частини рядків, також знижують ємність полосою.

Краще за всіх у поле зору потрапляють колонтитули верхні: саме тому вести пошук найкраще всього за ними.

Колонтитули повинні відрізнитися від основного тексту, для чого використовують курсив або капітель того самого шрифту, що й основний текст.

Колонцифри. У відповідності з правилами колонцифри розміщують в одному рядку з колонтитулом вверху сторінки з виключкою вліво чи вправо; або розміщують в нижньому рядку з інтервалом в один рядок від останнього рядка тексту на сторінці, і можуть бути також центровані, виключені вліво чи вправо.

Зазвичай використовують арабські цифри.

Список використаної літератури

1. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник / А. Э. Мильчин. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : ОМЛИА-Пресс, 2003. — 560 с.
2. *Справочная книга автора* / сост. А. В. Мельников. — Сумы : Унив. кн., 2004. — 396 с.
3. *Книга для авторов* / ред.-сост. О. И. Слуцкий. — М. : Щед. дом "Дашков". — 283 с.
4. *Гавенко С.* Конструкція книги / С. Гавенко, Л. Кулік, М. Мартинюк. — Львів : Фенікс, 1999. — 134 с.

Матеріал підготувала

Надія Резідайло,

старший науковий співробітник відділу наукового редагування бібліографічної інформації Книжкової палати України

(Далі буде)

*Продовження. Початок див.: Вісн. Кн. палати. — 2008. — № 6. — С. 12—13; № 7. — С. 17—20; № 8. — С. 22—24; № 9. — С. 15—16; № 10. — С. 9—12; № 11. — С. 7—9; № 12. — С. 8—10.